

A szobor avatását követően, minden év augusztus 23-án tartottak megemlékezést, és koszorúkat helyeztek el a talapzaton. Az ünnepségeket a volt ezred Bajtársi Köre szervezte. A Bajtársi Kör vezetése az éves közgyűlések során rendszeresen módosult. 1944-ben az utolsó elnök, Wayán Ferenc, a Siketnémák Intézetének igazgatója volt. A koszorúzás hagyományát elevenítette fel egy alkalommal az ausztriai Halbturnban (Féltorony) működő, 2007. áprilisban alakult, volt K. u. K. 76-os Hagyományörző Egyesület, akik 2008. április 13-án koszorút helyeztek el a szobornál, Sopron város vezetőivel és a magyar Hagyományörzők részvételével. A város katonai tradícióinak megőrzése érdekében, az egykori katonákra való emlékezést érdemes lenne feleleveníteni. A májusi Hősök Napján egy-egy koszorút, pár szál virágot elhelyezni a szobor talpazatán, és néhány szóval megemlékezni, hogy a 150 évvel ezelőtt alapított soproni háziezred megtette, amit esküjében vállalt, kiérdemelve az utókor megbecsülését.

A Soproni Szemle Szerkesztősége és Szerkesztőbizottsága ezúton köszönti őszinte tisztelettel 85. születésnapján Hárs Józsefet, a kutató szellemű és éles szemű helytörténészt, a Szerkesztőbizottság tagját és a Szemle korábbi olvasószerkesztőjét, technikai szerkesztőjét és alapítványi titkárát. Kívánjuk, hogy még sokáig nyújtson olvasóinak – ahogyan honlapján maga fogalmaz – „jó szórakozást és szellemi elmélyülést”!

* * * * *

HÁRS JÓZSEF | A testvérvárosok és Sopron, 1982–2002¹

---

¹ A testvérvárosok és Sopron c. pályamunkám felkérésre készült és a Magyar Nemzeti Múzeum és a Honismereti Szövetség 2003–2004. évi országos pályázatán első díjban részesült. Köszönetemet fejezem ki azoknak, akik az önkormányzatnál és a levéltárban a témára vonatkozó kutatásaimat segítették. Elsősorban Németh Éva szakreferensnek köszönöm nélkülözhetetlen segítségét. A jelen közlésnél részletesebb eredeti tanulmány teljes szövege megtalálható a Soproni Levéltárban.

Sopront életereje és alkalmazkodó képessége átsegítette a második világháború megpróbáltatásain: a bombakárokon és a gazdasági életében fontos szerepet játszó zsidóságának elhurcolásán, s össze tudta szedni magát a német anyanyelvű gazdatársadalom kitelepítése (1946), megyesi birtokának felsőbb nyomással kikényszerített eladása (1948) majd erdővagyonának és megyeszékhelyi rangjának elvesztése (1950), a brennbergi szénbánya bezárása (1952) utáni sokkos állapotából. Csak a Győr–Sopron–Ebenfurti Vasút vonala kötötte össze a szabad világgal. A kocsik zárt ablakai mögül integettek a nyugatra menekültek a leeresztett sorompónál várakozó hozzátartozóiknak. A szögesdrót és a határsáv szorításának lélegzetvételenyi kiengedését élte meg 1963 nyarának ünnepi hetein, amikor egynapos vízummal több, mint 35 000 nyugati turista lepte el napok alatt az utcákat.² Kapaszzkodót nyújtott fölfelé a műemlékvédelem, mivel Hamburgban 1975-ben az Európa-díj aranyérmét ítelték a városnak.³ Majd 1989-ben polgárai segítségével törték át a közelben megrendezett Páneurópai Pikniken a vasfüggönyt.⁴ Az előbbi eseményre csak az „*Ein Paradedor in eisernen Vorhang*” (Díszkapu a vasfüggönyön) címet kapta a Frankfurter Allgemeine Zeitungban, az utóbbi viszont világméretű hírverést jelentett, s meghozta többek között a japánok barátságát is. A hetvenes-nyolcvanas évek megélénkülő idegenforgalma azonban akkor még – az olcsóbb árak miatti bevásárló turizmuson kívül – az 1946-ban kitelepítettek és a külföldre távozottak hazalátogatásán, sőt segítőkészségén alapult.⁵

Az első lépések

A kezdődő nyitás folyamatába épült be a testvérvárosok intézménye. Helmuth Schmidt nyugatnémet kancellár 1982-ben megkérdezte a magyar állam vezetőit, hogy a jó államközi kapcsolatok ellenére miért nem kötnek szövetséget egymással a két ország városai. Német részről a Stuttgarti Nemzetközi Kapcsolatok Intézetének Közép-, Délkelet- és Kelet európai Osztálya látott hozzá partnerek felkutatásához. Sopront ez ügyben Edith Zoffmann referens látogatta meg. Tübingen került szóba, sőt delegáció is érkezett onnan. A Minisztertanács Tanácsszervek Osztályától kaptunk zöld utat a tárgyalásokhoz. Sajnos azonban hiába: a tübingeni tanács nem járult hozzá a kapcsolatfelvételhez azzal az indokkal, hogy a már meglévő nyolchoz nem akarnak újabb testvérvárost. Egy

---

² Hárs József: A Soproni Ünnepi Hetek története 1932–1993. Sopron, 1994, 62–66.

³ Dercsényi Dezső: Sopron műemlékvédelmi Európa-díja. SSz. 30 (1976), 39–46. és Hárs József: Még néhány szó Sopron aranyérméről. SSz. 30 (1976), 176.

⁴ Áttérés. Páneurópai Piknik 1989. Budapest–Győr, 1999, 175.

⁵ Mivel a tanulmány megírásakor a személyiségi jogokat biztosító hatvan év még nem telt el, számomra hivatalos statisztika nem volt hozzáférhető. Ellenben családom, családi ismerősök, sőt számos rádió-, televízióműsor és újságcikk, visszaemlékezés jelzi ezt a tendenciát. Lásd még Schusteritsch, Eugen: Ein Sräublein Zyklamen. Bad Wimpfen, 1991; Hárs József: Fertőrákos. Budapest, 2001. Benne a kitelepítettek egyesületének látogatásai és támogatása; Hárs József: Fertőboz krónikája 1887–1946. Pályamunka 2001. Bevezetés. Benne a krónika megőrzőjének, Krizanits Józsefnek hazalátogatásai és a templomnak adott támogatása.

szavazaton múlt az elutasítás.⁶ Egy másik sikertelen kísérlet a Weimarral tervezett szövetség volt. 1987-ben az akkori Győr-Sopron megye és az NDK-beli Erfurt megye együttműködésén belül Weimar és Sopron barátsága kaphatott volna szervezett formát, mégpedig Liszt Ferenc nevében. A nyugatnémet Kempton szerette volna összehozni a három várost, de az NDK legfőbb illetékesei ettől mereven elzárkóztak.⁷

Sopron testvérvárosainak pontos névsorát a tanulmány végén található adattár tartalmazza. Ezeken kívül több formálódó kapcsolat is tarkítja a történetet.⁸ Melyik város kezdte a hivatalos kapcsolatteremtést? Nem tudtam megállapítani. Tény az, hogy a rendszerváltás után már mindkét oldalról kutattak újabb partnerek után. Hevesből írnak Sopronba 1993-ban, hogy ők Bregenzcel 1991-ben kezdték a tárgyalásokat, és a levél írásakor már pecséteket ütöttek az okiratra. Az Európai Unió budapesti delegációjától 2001-ben felhívják a soproniak (nyilván nem csak a soproniak) figyelmét arra, hogy Lecce olasz város magyar partnereket keres. (Itt nem volt erre fogadókészség.) Körülbelül ekkor ajánlja városát Skopje polgármestere. Nyíregyháza óvatos, előbb Soprontól érdeklődik, hogy vajon hogyan fogadná Eisenstadt (Kismarton), ha a testvérvárosi kapcsolat ötletével kopogtatna náluk. Mint az eljövendő legkeletibb EU-város, a jelenlegi legkeletibbel. Sopron mindenesetre továbbítja a kérdést.⁹

Nem minden kapcsolódni vágyóval szemben voltunk lelkesek. A francia La Valette du Var kilencfős küldöttsége érkezett Sopronba 1991-ben, de innen nem vizonozták a látogatást. Maradt bőven válasz nélkül hagyott ajánlkozás a dossziékban. Igen sok a gazdasági ajánlat, előadásokra, szimpóziumokra való meghívás. Viszont dicséretet kaptak a Bad Wimpfenben élő harkai Andreas Schindlertől a *Vendégváró Sopron – Lokalführer '93* című, bizonyára nem filléres kiadványért. Vezetőink érdekes megokolással maradtak otthon a Pécssett megrendezett II. Magyar Baden-Württembergi polgármesteri konferenciáról. Azért nem mennek – írták –, mert rendszeres kapcsolatban állnak testvérvárosaikkal.

Ekkor már Győr-Moson-Sopron megyében Sopronon kívül Győrnek is voltak testvérvárosai (Braşou/Brassó, Colmar, Erfurt, Kuopio, Nazaret-Illit, Sindelfingen, Vuhan). Mosonmagyaróvár testvérvárosai: a lengyel Piotrków Trybunalski, a szlovák Senec (Szenc) és Samorin (Somorja), a dán Hadsten, az olasz Arese, az osztrák Stockerau és a német Hattersheim am Main. Csorna a holland Heumennel létesített kapcsolatot, Kapuvár pedig az osztrák Andauval és Mattersburggal (Nagymarton). Pannonhalma a német Engennel, Fertőd a holland Millingennel állt kapcsolatban. Sőt még Fertőszentmiklósnak is volt testvérvárosi kapcsolata (Lipótvár 2003-tól, Pleidelsheim 2004-től). A Sopronhoz aránylag közel fekvő Szombathely – elsősorban Testvérvárosi Egyesületén keresztül (1992) – 12

⁶ Markó József akkori tanácselnök írásos közlése 2005. január 28.

⁷ Markó József akkori tanácselnök írásos közlése 2005. január 28.

⁸ A panelházakból álló Jereván városrész neve (1977) is kialakulóban volt, de elfelejtett testvérvárosi kapcsolatot sejtet. Markó József és Gollnhofer Sándor visszaemlékezése szerint a felülről szorgalmazott együttműködés inkább csak Bagdaszárján Örök Barátság c. szobrának megalkotásával volt összefüggésben, s maradt abba, mikor az örmények fővárosát földrengés sújtotta.

⁹ Taschner Tamás, a téma soproni referense írja meg a kismartoni illetékesnek 1999. szeptember 23-án.

településsel tartotta a kapcsolatot (Kaufbeuren, Lappeenranta, Maribor, Oberwart, Trnava/Nagyszombat, Hunedoara/Vajdahunyad, Ferrara, Kolding, Lecco, Nömmе, Ramat-Gan, Uzhgorod/Ungvár).¹⁰

Az eddig egyedül próbálkozók szövetkeztek. Heves városa Magyar–Olasz Szövetséget ajánlott azoknak, akik Itáliából szeretnének társat találni. 1996-ban egy koncertiroda érdeklődött, hogy Sopron bekapcsolódna-e a finn-magyar zenei rendezvényekbe, arra hivatkozva, hogy a várossal együtt már 42 magyar önkormányzat épített ki kapcsolatokat északi rokonainkkal.

Az ÖN-KOR-KÉP című közlöny 1999. áprilisi száma „Egyedül nem megy” címmel érdekes képet ad a mozgalom eddigi eredményeiről. Eleinte az ÖSZT (Önkormányzati Szövetségek Tanácsa) segítette az önkormányzatokat abban, hogy tisztségviselőik elmelessenek nemzetközi szervezetek konferenciáira és tanulmányutakra. Felméréséből 1999-re kiderült, hogy az önkormányzatok 12%-a tagja volt valamilyen nemzetközi szervezetnek: főként az Európai Városok Szövetségének, a Fenntartható Európai Városok Mozgalmának, az Európai Középvárosok Együttműködési Hálózatának. Kevésbé volt gyakori a Testvérvárosok Szövetségében, vagy esetleg az Egészségügyi Világszervezetben (WHO) való részvétel. Kevesen voltak tagjai a Club Pannoniának¹¹ vagy hasonló határ menti szervezetnek. (Sopron viszont már korán fizette a Club tagdíját.)

Valamennyi megyénk jelen volt az Európai Régiók Gyűlésében. A Duna Menti Tartományok Munkaközösségében és a Club Pannoniában csak 6-6, az Alpok-Adria Munkaközösségben mindössze 5 volt található a fent megjelölt forrás szerint. A megyéknek átlag három testvérvárosi kapcsolatuk volt. Főként Németországból, illetve Romániából választottak partnert.

A magyarországi településeknek 2002-ben már 45 országban volt testvérvárosuk. Majdnem minden európai országban, de az USA-ban, Izraelben, Japánban is találtak velük együttműködőkre. Részletezve, a Miniszterelnöki Hivatal 2002. februári összeállítására (adatai a 2002. decemberi ÖN-KOR-KÉP-számban jelentek meg): Románia (480 tétel), Németország (357), Szlovákia (231), Ausztria (163), Lengyelország (78), Franciaország (78), Olaszország (72), Horvátország (68), Finnország (52), Jugoszlávia [!] (49). Minden évben két – polgármesterekből és jegyzőkből álló – csoport vett részt tanulmányúton. Különleges helyzetet foglalt el a mozgalomban a főváros, már csak méreténél fogva is. Több mint 50 nagyvárossal működött együtt 1999-ben (2002-ben viszont csak 42-vel!), s kapott az EU-csatlakozáshoz felkészülési támogatást. 1996 óta tagja az Eurocities nevű, a 2000-es évek elején 91 tagot számláló szervezetnek, amelynek 1999-ben Budapest volt az elnöke.

¹⁰ www.szombathely.hu:8080/nportal2/index?lap=8&mezo=99&adat=757.

¹¹ Club Pannonia. Gesellschaft zur Pflege der österreichisch-ungarischen Beziehungen. 7. közgyűlésének jegyzőkönyvét küldik Sopronnak 1999. ápr. 21-én. Ebben statisztika a tagságról. Rendes tagok Ausztriában 128-an, Magyarországon 72-en, jogi tagok 28 (69), pártoló tagok csak Ausztriában vannak, négyen. A tagság létszáma az előző évihez képest Ausztriában eggyel, Magyarországon hattal nőtt.

A német kapcsolatok

Amikor az 1946-ban lezajlott kitelepítésről beszélünk, általában megállunk ott, hogy a vonatok megindultak nyugati határainkon túlra.¹² A következő fejezet már az itthoni problémákat szokta tárgyalni. Témánk szempontjából azonban most azon van a hangsúly, hogy mi történt a romokban heverő Németország megszállási zónáiban. Óriási népmozgalom indult meg a háború után. Lengyelország „odébbhelyezése” következtében Kelet-Poroszországból és Sziléziából szállították el a németek túlnyomó többségét. Ugyancsak ez a sors jutott osztályrészéül a szudétanémeteknek, akiknek az ismét függetlenné vált Csehszlovákiát kellett elhagyniuk. Aztán a romániai és a magyarországi *volksdeutscho*kat kényszerítették hosszú utazásra. Egybevetve több mint nyolc millióan kerültek túlnyomórészt az amerikai zónába. Az 1950. évi népszámlálás szerint a lakosságnak átlag 16,6 %-a. De például Schleswig-Holsteinban a 33,1%-a! Eleinte lágerekben vegetáltak, csak nagy sokára kezdődhetett meg integrálódásuk az ottani eredeti társadalomba. Nem lehet állítani, hogy szívesen fogadták volna őket. Lenézték a lágerlakókat, s nem engedték lakni maguk közé. A munkában pedig a kizsákmányolás volt az általános. Az amerikai és brit megszállók viszont nem túrték a diszkriminációt, s nem engedték, hogy a menekültek és száműzöttek saját politikai pártokat szervezzenek.

Stuttgartban 1950. augusztus 5-én tömeggyűlésen fogadták el a hazájukból elüldözött németek alapokmányát. „Isten és ember előtti felelősségük tudatában, a keresztény Nyugat kultúrájához tartozás tudatában, a német néphez való tartozás tudatában és felismerve az európai népek közös feladatait, elhatározták az elüldözöttek millióinak választott képviselői, alapos meggondolás után, számot vetve lelkiismeretükkel, hogy a német nép és a világ nyilvánossága előtt olyan ünnepélyes nyilatkozatot tesznek, amely a kötelezettségeket és jogokat meghatározza. Ezeket a német elüldözöttek alaptörvényüknek és egy szabad és egyesült Európa bevezetése megkerülhetetlen előfeltételének tekintik. – 1. Mi, a hazánkból elüldözöttek nem állunk bosszút és tartózkodunk a megtorlástól. Ez komoly és szent elhatározás, gondolva arra a végtelen szenvedésre, amelyet különösen az utóbbi évtized hozott az emberiségre. – 2. Teljes erővel támogatunk minden kezdeményezést, amely egy olyan egyesült Európát céloz meg, melyben a népek félelem és kényszer nélkül élhetnek. – 3. Kemény és fáradságot nem ismerő munkával veszünk részt Németország és Európa újjáépítésében...” Cserében elvárják, hogy az őket befogadókkal egyenrangúnak kezel-jék őket minden téren.¹³

A német és német közötti feszültségek akkor oldódtak, amikor megalakult az önálló nyugatnémet állam (Német Szövetségi Köztársaság), s lehetővé vált a kitelepítettek szervezeteinek megalakítása, valamint az is, hogy délnyugatra költöztetésekkel segítsenek keleti tartományaik zsúfoltságán. Ez már a hidegháború időszaka, amely ahogy élesedett, úgy hozta közelebb egymáshoz a

¹² Hiller István: Adatok a soproni németek kitelepítéséhez. SSz. 43 (1989), 149–159.

¹³ Charta der deutschen Heimatvertriebenen... www.lpb.bwue.de/aktuell/duer/2_01_02/integration.htm 5. o.

hazájukban élőket a hazájukat veszettekkel, legalábbis ami a szovjetellenességet illeti. Most már – hála a Marshall-tervnek is – gazdaságilag kezdték összeszedni magukat. A honvágy a terméketlen nosztalgiából a lehetőségek megnyíltával átfordult a segíteni akarásba. Segíteni azokon, akik otthon maradtak, de aztán segíteni általában is. A volt magyarországi németek addigra erősödtek meg gazdaságilag, mire nálunk a politikai viszonyok annyira javultak, hogy a kapcsolatok megteremtése, majd kiszélesítése lehetségessé vált.

A kiszélesítésre két jó példa kínálkozik 1994-ből. A testvérvárosi labdarúgó tornára június 24–25-én került sor, s azon részt vettek (a végül győztes) Kempten, Bozen, Bad Wimpfen, Rorschach testvérvárosok ifjúsági csapatain kívül Bécsújhely (Wiener Neustadt) és Kismarton (Eisenstadt) együttese. A másik nagy rendezvény a polgármesterek találkozója volt – megfelelő „körítéssel” – néhány nappal később (június 30–július 2.).

A fejlődés földrajzilag is érzékelhető, ha végigtekintünk Sopron (Ödenburg) német nyelvű testvérvárosainak időrendjén. A Károly-magaslatról jól látható Kismarton, Sopron testvérvárosainak sorában, hivatalosan csak a hatodik. Miért? Mert a több száz km-re lévő **Bad Wimpfen**be és környékére szakadt a soproni poncichterek és németajkú polgárok többsége. (Kismarton akkor orosz megszállási zóna volt.) Mikor vált második otthonukká az a környék? 1951-ben, amikor, az oda telepített soproniak kérésére, őket Bad Wimpfen oltalmába fogadta.¹⁴

Sopron németjei nagyrészt evangélikusok voltak. A két egyházközség közötti kapcsolat szorosabbá és hivatalossá tétele érdeke volt mindkét félnek. Nem csodálható, hogy innen először Szimon János evangélikus lelkészt küldték az ottani presbitériumhoz puhatolódzó tárgyalásokra már 1985-ben.¹⁵ 1989-ben, a bad wimpfeni egyházi vezetők soproni látogatásakor, a testvérgyülekezetté válást hivatalosan megerősítették. A városi vezetőségek közötti kapcsolat megszervezésére tehát megvolt a készség odaát.

Sopronnak azonban előbb még jóvá kellett hagyatnia ezt a lépést a Belügyminisztériummal.¹⁶ Kórusaink addig is összejártak (Innen a Soproni Liszt Ferenc Pedagógus Kórus, onnan a Concordia énekkar ifjúsági és felnőtt kórusa.) Bár a soproni pártok megegyeztek a testvérvárosi szerződés megkötésében,¹⁷ a képlékeny politikai helyzet miatt azonban erre csak 1991-ben kerülhetett sor. Az ünnepélyes aláírás Bad Wimpfenben június 15-én zajlott le, többek között a németországi magyar követ jelenlétében. Sopronban pedig szeptemberre halasztották.

---

¹⁴ Patenschaft. Brechter polgármester hivatkozik rá 1995. augusztus 30-án fogalmazott levelében. Egyébként a múzeumi honlapon is olvasható volt. Fünffzig Jahre Treue zu Ödenburg címen a Kulturverein für Ödenburg und Umgebung e. V. 250 oldalas könyvet adott ki, számos képpel 1996-ban. Andreas Schindlerrel az élen szerzőgárda írta.

¹⁵ Ő maga írja a Sopron és környéke. Korrajz és családi lexikon. Budapest, 1992, 107. oldalán.

¹⁶ 1988. június 6-án keltezett megyei irat szerint a Belügyminisztérium jóváhagyta Sopron nemzetközi kapcsolatfelvételeit. A Markó József tanácselnöknek szóló közlés csak Kemptent, Seinäjokit, a meg nem valósult weimari kapcsolatot és Bolzanot említi küldöttségjárás szintjén.

¹⁷ Gollnhöfer úgy emlékszik (2003), hogy ő ezt a hozzájárulást már a vacsorán jelentette be.

Eugen Schusteritsch, a Heimatmuseum Ödenburg vezetője nem először járt itthon. Most észrevette, hogy a Széchenyi tér és Templom utca sarkán frissen felújított házról lehagyták a régi – még gót betűs – névtáblát. Szóvá tette Hirschler Rezső polgármesternek, aki elnézését kérte, s egyben intézkedett, hogy tegyék vissza az eredeti táblát.¹⁸

A keretszerződés kultúráról szóló részében megfogalmazták a zenészek és a kórusok, táncsoportok cseréjének, szerepléseinek támogatását. Erre már a következő évtől sor került. 1992. augusztus 28-án a soproni Szent Mihály-templomban adta elő a Volkschor Bad Wimpfen, az argentin NAHUAL-kórusral együtt, az argentin parasztmisét (*Missa Criolla*).

A német város polgármestere egy iskolaigazgatóval november végén Sopronba látogatott, hogy egy itteni gimnáziummal kapcsolatra lépjenek. A következő évek soproniak számára nyújtott újdonsága a részvétel lehetősége az 1989 óta (maig) évenként megrendezett Kézműves vásáron (*Zunftmarkt*). A szállást és az oda-vissza utat Bad Wimpfen fizeti. A feltétel: az árut a helyszínen kell előállítani. Természetesen ott el is adhatják. Augusztus 28-án és 29-én kerül sor rá. A soproni kézművesek ezentúl törzsvendégek a megmozduláson. A város javasolja a soproni bor bemutatását.

Az 1994. év elején szomorú hír érkezett Sopronba. Meghalt a lelkes szervező: Schusteritsch Jenő (Eugen). A lendület azonban nem tört meg. A sportolók ide- és odautaztatása elég rendszeresnek látszik. Mennek tekézők, jön kézilabdacsapat, de megy is innét. Nem az első nosztalgiaút indult 1994-ben a volt hazába. A tiznapos társasutazás programjában három „egykori német község” (Harka, Balf és Ágfalva) meglátogatása is szerepelt. Közben otthon, a fürdővárosban, megtartják az évi nagy találkozót, az Ödenburger Heimattreffent (a Sopron környéki Német Kultúrklub részvételével), amelyre meghívják a soproni polgármestert. A polgármesterek között szívélyes a viszony, ami a levelezésből is kitűnik.

Bad Wimpfenben rendszeresen megjelenik az Ödenburger Rundbrief (Soproni Körlevél). A kis formátumú közlöny történésze, Andreas Schindler¹⁹ meglehetősen tárgyilagosan ír a magyar történelem nagy eseményeiről, így a 40. számban (1998. április) a 48-as szabadságharcról, benne Petőfi szerepéről. A Nemzeti dalt közli magyarul és német fordításban. Harkáról is olvashatunk benne. Három németajkú család maradt a faluban a kitelepítés után. Közülük az utolsó családtag 1979-ben halt meg. A falu katolikus templomát az állam restauráltatta, de az evangélikusokéra a kitelepítettek adtak nagyobb pénzeket. Köztük éppen a történész is. A nagy évfordulóra – öt éve áll fenn a partnerség a két város között és 45 éve a Patenschaft a kitelepítettek felett – küldöttség megy Bad Wimpfenbe az Ödenburger Heimattreffenre, amelyet a Staufertalhallen rendeznek 1996. június 8-án. A társasutak évi rendszerességgel veszik célba Sopront, s azon belül is a polgármesteri hivatalt fogadásra, a Sportcentrumnak mondott épületet pedig baráti este. Kölcsönösen érkeznek meghívók a különböző vásárokra, de a Zunftmessén kívül mintha nem lenne érdeklődés.

¹⁸ Válasz Schusteritschnek 1991. szeptember 30.

¹⁹ Harkau mein Heimatdorf c. könyvéről lásd SSz. 42. (1988), 184–186.

A soproni közgyűlésben elhangzott 1999. évi tájékoztató szerint „Német testvérvárosunk továbbra is jelentős pénzügyi nehézségekkel küzd, és ez behatárolja a lehetőségeket is.” Jékely Zsolt főosztályvezető aláírásával tudatják Sopronnal, hogy a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma támogatja mint testvérvárost abból az alkalomból, hogy Baden-Württemberg tartomány 2001-ben 50 éves. Ez az elvi hozzájárulás a Hungarofest Kht. közbejöttével ölt szerződéses formát 2002. január 24-én és jelent 200 000 Ft vissza nem térítendő pluszt a város kasszájában. A Baden-Württemberg Arcai c. program részeként 2002. május 9–12-én látják vendégül a bad wimpfeni polgármestert, a delegációt és a Kulturverein für Ödenburg egyre fogyó létszámban utazni tudó tagjait. Kovács Árpád referens kéri az adóhivatalt, hogy ez utóbbiaknak – akik mind öreg nyugdíjasok – ne kelljen idegenforgalmi hozzájárulást fizetniük. Elengedik nekik.

Ismét egy *Kulturreise*. Előkészítése véget 2004. április 29-től május 1-jéig tartózkodik Sopronban a Dries-házaspár. Akkor zajlik nálunk az EU-csatlakozás öröme rendezett ünnepség. A korábban szokásos Zunftmessére ezúttal nem sikerült időben standot biztosítani. Megbeszélés tárgya, hogy ilyen félreértés többet ne fordulhasson elő.

A szorosan vett bajor Allgäu a tartomány délnyugati sarkában, az Allgäui Alpok kétezres csúcsainak lábánál terül el. Központja a 61 600 lakost számláló **Kempten**, Sopronnak már 1987 óta testvérvárosa. Kambodounon (vár a folyó kanyarulatánál) a kelta neve, Cambodunum a római. Az óváros barokk és rokokó házai közül kiemelkedik a késő gótikus városháza. Előtte reneszánsz szökőkút, Ünnepélyes meghívó ment a kempteni városháza előtti felújított szobor avatására (1993). A bronzszlopon álló alkotás annak a Heinrich von Kemptennek állít emléket, aki I. Ottó császár védelmezője volt. Azé az uralkodóé, aki csúfos vereséget mért a kalandozó magyarokra Augsburg közelében. Ez volt a Lechmezei csata, amelyből csak a hét gyászmagyar menekült meg, s amely számunkra véget vetett a kalandozások korának. Lehet, hogy más volt az ok, de a felújított alkotás avatására a soproni küldöttség nem jelent meg. Ismét kísért a múlt: a legrégebbi templom, a St.-Mang-Kirche, kórusának a zenei műsorokban volt jelentősége, de a történelem másról is tud. Ez az egyház olyan kolostorra épült, amelyet a portyázó magyarok romboltak le.

Sopron és Kempten kapcsolatában eleinte és később is fontos szerep jutott az iskoláknak, gimnáziumnak és vendéglátó-ipari szakiskolának egyaránt. Például a széchenyisták németül tanuló és zömében diáktársakkal levelező 38 főnyi csoportja az 1990. április 1–12. közötti napokat tölthette Kemptenben, egyenként családokhoz bekvártélyozva. Josef Höss főpolgármester is fogadta őket. Az ottani Hildegardis Gimnáziummal előző évben kötött diákcsera-egyezmény folytatásául a németek jönnek majd szeptemberben Sopronba.²⁰ További cserelátogatások, táborozások, pedagógusok tanulmányúttjai jelzik az ismerkedés állomásait.²¹

²⁰ Soproni Hírlap 1990. május 4.

²¹ Anyagi háttér: az Europäische Kommission Generalsekretariat 1998. június 3-án értesíti Sopront, hogy a testvérvárosok május 21–24-i kempteni találkozójára – előírás szerint utólag – 1136 euró támogatást küld. Ez az 1996. évi szabályzat szerint max. 0,03 EU/km/fő lehet. A találkozók a hivatalos városvezetőknek is hasznosak. A Soproni Hírlap 1990. aug. 3-i cikkének címe: Az NSZK-ban hogy csinálják? Testvérvárosi önkormányzat.

Iskoláink két programban vállaltak részt. Itt most a Szokratész nevű program második fejezetéről van szó: *School Education (Comenius*²²) a címe. „A Szokratész-program az első európai kezdeményezés, mely minden korosztályban foglalkozik a neveléssel és körvonalazza az élethosszig tartó tanulás elvének szélesebb körű megközelítését.”

A kempteni városvezetőség 1994-ben örömmel szögezi le, hogy a testvérvárosi kapcsolatok ápolására alakult egyesület milyen lelkesen tevékenykedik. Helyben van a Radio Session Allgäu, s havonta jelenik meg a *Partnerschaftsnachrichten* c. lap. Minden hó 20-ig várják a híreket. A vezetők is kitesznek magukért, és ha küldöttséget hívnak Sopronból, nem feledkeznek el a szerződés aláírójáról, Markó József akkori tanácselnökről sem. Viszont legújabb honlapjukon a Sopront ismertető szövegben ez áll: „*Bevor Sopron Teil Ungarns wurde, gehörte es als »Ödenburg« zu Österreich.*” (Mielőtt Sopron Magyarország részévé vált, mint Ödenburg Ausztriához tartozott.)

A soproni önkormányzat közgyűlésének szánt 1999. évi tájékoztató elégedetten állapítja meg, hogy a programok számát tekintve továbbra is legelső a testvérvárosok között Kempten. Még januárban utcát neveztek el Sopronról Kemptenben. (Ellentétele: 2000-ben kapott utcát a német város a Pihenőkereszt környéki lakótelepen.) A Lions Klub májusban látogatta meg német megfelelőjét. Ott az 50. Kempteni Ünnepi hétre való, hónapokig tartó felkészülésről szólnak a források. Ennek egyik mozzanata volt a Hofgartenben Sopronnak kijelölt kertészlet beültetése. Augusztusban avatták föl, a soproni polgármester és jegyző jelenlétében. Ezen a héten a vásár vendégeként Sopron mutatkozhatott be 3 napig idegenforgalmi és kulturális értékeivel. Emelte ennek színvonalát az ifjú fűvósok és a Testvériség Néptáncegyüttes szereplése. Minden év egyhetes Jazz Fesztiválján vendég a soproni Birds együttes. Soproni lányokat fogadnak családhöz háztartási munkára és nyelvtanulásra (ún. au-pair rendszerben). Ez a következő évekre is érvényes. A tájékoztató megállapítja: „a nem önkormányzati szervezésű számtalan eseményről pedig szinte nem is lehet beszámolni”.

Az előző évek eseményeiből mégis ki kell emelni Gáspárdy Tibor 24 képének nagy sikerű kiállítását (1998 szeptemberében) Jól sikerült a kempteni mozgáskorlátozottak soproni látogatása, bár közlekedésükkel sok probléma adódott. Az 1998. május 21–24 között Kemptenben megrendezett diákolimpiára Sopron, Quiberon, Trient, Bad Dürkheim nevezett be, a házigazdákon kívül. A soproniak több számban is sikerrel szerepeltek.

Beszéljünk egy szakmai programról is: a kempteni mintaszerű szemétkelés bemutatásáról. A Zweckverband für Abfallwirtschaft Kempten (a hulladék-gazdálkodás kempteni szakszövetsége) meghívására 1994. október 3–6-ra soproni szakemberek mentek ki, hogy tanulmányozzák a város tökéletesnek mondható szennyvízelvezetését és megtisztítását. A hulladékhasznosító 300 000 lélekszámú területet lát el. A hálózat a hasznosítható anyagokat összegyűjtő telepekből, ún. szigetekből, komposztáló telepekből és egy hulladékégető hőerőműből áll. Eredmény: teljes ártalmatlanítás.

---

²² Comenius: Johann Amos Komenský (1592–1670) cseh teológus, filozófus és pedagógus.

Neudrossenfeld, a négyezer lakosú bajor kisváros része **Hornungsreuth**. Ott éltek Elke Schulte asszony és férje, akik, amint megismerkedtek Sopronnal, elhatározták, hogy segítenek a rászorulóin. 1991-ben kezdték. Igazán Antal Vilmos által ismerték meg Sopront (aki azonban 1997-ben meghalt) és a városon keresztül az országot, és meglátták a problémákat. A segílyt először saját autójukon szállították, aztán már kisebb teherautókon, évente kétszer is. A legnagyobb szállítmányt 1998. szeptember 15-én indították: 10 tonna súlyú segílyt (fogorvosi szék, tolószékek, ruházat, stb.).

1998-ban megalapították a Freundeskreis Sopron e. V.-t, és a kilencvenes évek végére már patronáltak egy gyermekotthont mintegy 45 gyerekkel, egy fogyatékos gyermekek otthonát kórházzrészleggel, 250 gyerekkel, fogyatékosok otthonát több mint 300 lakóval, több óvodát (egyik németnyelvű), különleges iskolát szellemileg visszamaradt gyermekek számára, műhellyel egybekötve, egy öregek otthonát és több rászoruló egyént. Az anyagiakat az Elke Kincse néven bejegyzett alapítvány biztosította. Ezt a soproni polgármester is támogatta.

A kapcsolat kulturális téren is élénk volt. 1999. július 28-án járt a Fidelissima Kórus náluk, s olyan templomi hangversenyt adott, amelyről elragadtatással ír a Bayerische Rundschau, megemlítve, hogy három ráadást is adtak, holott ez templomi hangversenyen nem szokásos. A soproni képzőművészek pedig a közeli Bambergben és Kulmbachban állítottak ki. Segítettek a borturizmusban is. Fölkértek olyan újságírókat, akik hajlandók voltak Magyarországon a „négy P-n” kívül mást is észrevenni (a négy P: Paprika, Piroska, Puszt, Plattensee [Balaton]). Elsőnek kapták meg a várostól a külföldieknek alapított Sopron-érmet.²³

További együttműködések Európában és azon túl

A Bodeni-tó svájci, déli partján, gyönyörű környezetben épült föl St. Gallen kanton kisvárosa, **Rorschach**. Már 947-ben piactartási, pénzverési és vámjogot kapott, tehát nagy múltú kereskedőváros. Ma alumínium-üzeméről is nevezetes. A két város közötti szerződés szorgalmazója a Svájcban élt Németh Lajos a St. Galleni Magyar Egyesület elnöke. (A városban sok magyar kitelepített él.) Több, mint egy évtizede szervezett már utakat Magyarországra. Ő ugyan hódmezővásárhelyi születésű, de annyira kiismerte magát a Civitas Fidelissimában, hogy csoportjait idegenvezetőként is eligazította. 1983-ban, egy küldöttség tagjaként ismerkedett meg a várossal. Innen Sopronból a szerződés előkészítője a helyi Gasztronómiai Társaság elnöke, Baranyai György volt.

Tanulságos lehet az alig tízezres városka vezetőségének 1993-ban rendezett kirándulása. A minden választási ciklusban egyszer a város pénzén feleségestől kiránduló vezetőség célja ezúttal egy kicsit Magyarországra. Július 9–11-én voltak Sopronban. A kapcsolatokat nagy lendülettel folytatják. A megbeszéléseken felvázolják a két város közötti kapcsolatok jövőjét. Szó esik a műemlékek helyreállításáról. A soproni kereskedelmi szakközépiskolába Németh Lajos 7 db számítógépet visz majd. Sopron 1994. február 22-én kinyilvánítja szándékát a

---

²³ Dr. Gimesi Szabolcs kiegészítése: a Bad Wimpfeni Edith Rappolddal együtt. Megkapta még Kósa Ferenc filmrendező japán felesége is, a kazunói kapcsolatokért, és Alois Schwarz korábbi kismartoni polgármester.

Rorschachhal való testvérvárosi kapcsolat felvételére. Nem dolgoztak hiába: a Kornhaus Galériában Sulyok Gabriella és Soltra E. Tamás 1994 tavaszán hét üveges vitrinbe rendezett kiállításának megnyitóján népes közönség tapsolt. A rorschachi művészek visszaadják a látogatást, és szívesen jönnek máskor is.

A testvérvárosi szerződés szövege másolata a bad wimpfeninek, elküldik Svájcba, ahonnan június 15-én kapják vissza – némiképpen átdolgozva. A rorschachi ratifikálást a magyar hetek megnyitójára – szeptember 17-re – időzítették, a soproni küldöttség kisbusszal megy. Két orvos pedig személyautóval utánuk. Az orvosok tárgyalásaira augusztus 30-án jön válasz. A Kantonale Spital Rorschach egyszerre egy-egy belgyógyászt és sebészt tudna egy hónapi gyakorlatra fogadni, elhelyezésük a személyzeti szobában, ellátással, ingyen, de bért nem tudnak adni. A soproniak delegációt várnak Svájcból. Ezek megnézik a kórház-rekonstrukciót, és számba veszik, milyen műszerekkel segíthetik azt. A tűzoltók is egymásra találtak. 1998 tavaszán felszerelésekről tárgyalnak. Létra nem kell, mert az van – írják Sopronból.

A kisváros magyar vonatkozású eseményeiről számol be a „Duna” című svájci-magyar hírlevél – Ungarischer Anzeiger. Évente nyolcszor jelenik meg, a szerződés kötésének idején már harmincöt éve. Alapító kiadója és felelős szerkesztője Gilde Barna.²⁴ A továbbiakból: soproni iskolaigazgatók tanulmányi kirándulása, zenekarok cseréje, cserkészek táborozása itt és ott. A soproniak 2003-ban hitet tesznek a kapcsolat folytatása mellett, ugyanezt vallják a rorschachiak, nemcsak a vezetők, de a polgárok is, annak ellenére, hogy a fő mozgató, a kettős állampolgárságú Németh Lajos 2003. augusztus 19-én, 86 évesen meghalt.

Dél-Tirol az első világháború után került a vesztes Ausztriától Olaszországhoz. Német lakossága nehezen viselte a kisebbségi sorsot, ezt a második világháború utáni időkre úgy kell érteni, hogy merényletek sorával próbálták elérni visszacsatolásukat, vagy legalább valamilyen autonómiát. Ez utóbbi mára megvalósult, s példaértékűként emlegetik Európa-szerte. A gyönyörű vidéken fekvő, műemlékekben gazdag Bozen, olaszul Bolzano, az autonómia közigazgatásának fővárosa. Fontos közlekedési, kulturális és kereskedelmi központ. Évente megrendezett vásárát mindenütt jegyzik. Ami a kerek százezer lakosú, már a rómaiak idején létezett város és Sopron viszonyát illeti, az időnként fel-fellángoló lelkesedés ellenére ez a testvérvárosi kapcsolat nem bizonyult igazán gyümölcsözőnek. Talán éppen a történelem miatt. Főleg egyes kórusok és iskolák szerepléseiről tudunk.²⁵

A 47. Nemzetközi árumintavásár Sonderschau „Neue Märkte Ost” címmel nyílik 1994. szeptember 10–18-án. Sopronnak előbb 16 m² területet, majd a kétszeresét biztosítják. Felszabadult ugyanis a szomszéd stand. Így ki vannak elégítve a soproni jelentkezők: a Sörgyár, a Csonka Glas, Schneider György fazekas, Csirmaz Gábor és felesége, divatékszer-készítők.

---

²⁴ A soproni írásos anyagban az 1992. júl./aug. szám van meg, benne pozitív beszámoló a világkiállítás magyar pavilonjáról.

²⁵ Markó József szerint a Magyar Hírlapkiadó Vállalat vezérigazgatója és a bolzanói Alto Adige újság direktora kezdeményezték 1987-beli itt jártukkor.

A Lippai János középiskola Kertészeti Szakképző Iskola és Kollégium három általános kertészhallgatója és három virágkötője két kísérő tanárral háromhetes gyakorlatra menne. A szervezésben kér segítséget a várostól, mert a pénzt pályázaton, a Leonardo da Vinci II.-programban²⁶, megnyerték hozzá. Ez a tevékenységi program az Európai Közösség szakmai képzési irányelve. Kulcsfeladata támogatni az eljárások és újító tevékenységek fejlesztését a tagállamokban, azáltal, hogy nemzetközi kapcsolatok révén létrejött kezdeményezéseket népszerűsít.

A Kisalföld 1998. április 29-én Szent Péter hegyéről hozták az üdvözetet címmel ír a kis borvárosról, **Montespertoliról**. Firenzétől 25 kilométerre épült egy hegyre, 11 000 lakossal. A Chianti előállításának központja. Hogyan került Sopronnal kapcsolatba? Polgármestere egyszer átutazott a városon, s annyira megtetszett neki, hogy delegációt hívott hozzájuk. Ez 1996-ban meg is történt. Még az év elején kértek 6 üveg bort Sopronból a 41. Chianti borszemlére. A levélre ráírta valaki: „Áprilisban úgyis jönnek”. Most vihették haza magukkal. Erre a soproni tartózkodásra a Locomotiv Tourist a város tudta nélkül állított össze és küldött az olaszoknak programot 1998. április 24–27-re. Nagy összeveszés azonban nemigen lehetett, mert az olaszok bevonulására már 1999 tavaszán megszületik a válasz: 16 tagú soproni zenész és táncos csoport vendégeskedik a borvárosban július 4–6-ig busszal, s bemutatja a soproni bort és gasztronómiát úgy, ahogy azt a montespertoliak tették a magukéval Sopronban, áprilisban. 1999. október 29–31-re pedig Sopron rendel szobákat a Pannóniában, 40 fő részére.²⁷ Ismét jönnek az olaszok.

Ilyen sűrű kapcsolat nem folytatható. Legközelebb 2002-ben hallunk a borvárosról. Gimesi Szabolcs polgármester és Mágel Ágost, a Kulturális és Idegenforgalmi Bizottság elnöke május 31–június 3. között látogatták meg őket, a Pendelyes táncgyűttes kíséretében. A 47. Chianti-ünnepet május 30–június 6. között tartották. Hat testvérváros (Neustadt, Falset, Sopron, Epernay, Caronia és S. Stefano) kapott meghívást. 4×4 m-es fedett standot biztosítanak mindegyiknek, az üzemeltetés azonban a meghívott városok gondja. Igaz, a bevétel is az övék. A néptáncosokat családoknál tudják elszállásolni.

A soproni Vendéglátóipari Szakközépiskola már az 1988/89. tanévtől folytat kulturális diákcsere-t a Vicenza tartomány **Recoaro Terme** nevű városának társintézményével. Szeretnének testvérvárosi kapcsolatot létesíteni Sopronnal. A Soproni Hírlap 1990. június 1-jei számában olasz verset találunk (Viaggio in Ungheria), mellette Kerék Imre költő műfordítását. Carla Cavallero költőnő Recoaróból a március 10–16-án Magyarországon vendégeskedett Aqua C[h]iara²⁸ férfikórus kísérőjeként járt Sopronban. A meghívó a Soproni Liszt Ferenc Pedagógus Kórus volt. „...il mio passo si posa gioioso / sulla terra ridente di Sopron” (lépteim vidáman visszhangzanak / a tündéri Sopron kövezetén) – írja. Ennyiben maradtak.

---

²⁶ Az Európai Unió által meghirdetett gyakorlati program.

²⁷ 1999. augusztus 27.

²⁸ Ha Aqua Chiara a helyes írásmód, az tiszta vizet jelent.

Sopron vezetősége meghívót kapott **Avasinisba**. A látogatást megköszönő levelében a polgármester meghívja az ottani Baráti társaság elnökét Sopronba. A két település között testvéri kapcsolat alakult ki, hangsúlyozzák az olasz újságok. Az 1871-ben kifestett Szent Miklós-templom ugyanis – még 1976-ban – földrengés következtében annyira megrongálódott, hogy freskóit újra kellett alkotni. Ezt vállalta el Mészáros György.²⁹ Az október elseji újrászentelésre utazott oda a soproni delegáció. Soproni énekkar és labdarúgó-csapat is részt vett az ünnepségen. Az esemény a falu mind a 300 lakóját mozgósította.

A 30 000 lakosú finn kisváros, **Seinäjoki** 300 km-re Helsinkitől északra található. Sopron testvérvárosai közül – mint település – egyike a legfiatalabbaknak (másika Kazuno). Fő, mondhatni egyetlen nevezetessége, de az világhírű, a kulturális és adminisztrációs központ épülete. Alvar Aalto a tervezője, s ezzel a hozzáértőknek mindent magyaráztunk. A kapcsolat története mégis meglepő: nem Sopronból indult ki, hanem Finnország magyarországi nagykövetségétől. A diplomatának – itt jártában – annyira megtetszett a város, hogy ő javasolta budapesti hivatalos helyen, köthessenek a soproniak Seinäjokival testvérvárosi szerződést. Akkor még így ment. És ment.³⁰

A testvérvárosi szerződés a későbbiekhez képest igen rövid. Tulajdonképpen keret-megállapodás azzal, hogy majd a következő látogatásokon töltsük meg részletes tartalommal. A megismerés és a barátság a két kulcsszó. A tárgyalás nyelve német, a vendéglátó gondoskodik tolmácsról. Aláírók finn részről a város képviselőinek elnöke és a polgármester, magyar részről Markó József tanácselnök. Időpontja: 1986. augusztus 24. Helye: Sopron. Ekkor már ismert volt, hogy az evangélikus templom tető-szerkezetének helyreállítása égetően szükséges. Az épület melletti, ma Bünkerről elnevezett átjárót omlásveszély miatt le kellett zárni. A munka megtervezése 1986. szeptember végére, majd kivitelezése 12 hónap alatt elkészült.³¹ A megbízó az Evangélikus Lelkészi Hivatal nem rendelkezett elegendő pénzzel. Nagy segítséget kapott azonban az újdonsült testvérnek, Seinäjokinak evangélikusaitól.³²

Ami még említésre méltó a névvel összefüggésben, az nem építmény, hanem egy kórus. A seinäjoki leánykarnak, alapítása, 1974 óta az 1996. december 9–10-i soproni vendégszerepléséig 14 külföldi turnéja volt, most is Bécsből jöttek. Az egész országban több finn–magyar zenei rendezvényre kerül sor. Sopron egyike annak a 42 magyar településnek, amely a finnekkel testvérvárosi kapcsolatban van, és ahol Finn–Magyar Társaság működik. A soproni Sonitus Kórus finnországi turnéján a testvérvárosban is szerepelt.³³ Néhány meghívó érkezik még a távoli országból, mire itt belátják, hogy anyagi okok miatt ez a kapcsolat aligha válhat szorosabbá. Drága a repülőjegy, azt pedig általában a meghívottnak

²⁹ Festőművész, a Soproni Egyetem Alkalmazott művészeti Intézetének vezetőjeként korán meghalt. Életrajzát ld. VÁRhely 1999/2. sz., Salamon Nándor: Vilonyától Sopronig. Soproni Füzetek 1996.

³⁰ Gollnhofer Sándor akkori tanácselnök-helyettes visszaemlékezése, 2003.

³¹ Mányoki János–Németh László: A soproni evangélikus templom fedélszerkezetének helyreállítási munkái. SSz. 43 (1989), 40–56.

³² Sopron és környéke. Korrajz és családi lexikon. Budapest, 1992, 107. A város evangélikus gyülekezetével 1989-ben kötöttek egységet.

³³ Soproni Hírlap 1990. augusztus 3.

kell fizetnie. A pesszimista hangulat nem volt jellemző a választásokon élre került vezetőségben. Ha nem is mindjárt, de 2004. június 6–13 között meglátogatták a finneket. A két polgármester mintha egy nyelven beszélt volna, annyira megértette egymást – szögezik le. Ennek ellenére nem sok minden következett ezután. Tényleg drága az út.

Nem mindennapi város a japán **Kazuno**. Nálunk a városok úgy terjeszkednek, hogy magukba olvasztják a környékbeli kisebb településeket, mire ezek elveszítik önálló arculatukat. Kazuno nem ilyen. A Soproni Testvérvárosi Egyesület leírását idézem: „Kazuno 1972-ben a szomszédos városokból – Hanawa, Towada, Hachimanta, Osarizawa – létrehozott Kazuno City-ből és Kosaka nagy városokból áll. A városrészek mindegyike őrzi saját karakterét és régi örökségét. [...] Kazuno mindenegyes városában különböző színes és mozgalmas fesztiválokat rendeznek évente, ez mintegy 80 éves múltra tekint vissza”. Angol nyelvű honlapján mint kisváros mutatkozik be 40 000 lakossal. Akita megye északkeleti sarkában. Ezeréves fesztivál, gyönyörű nemzeti park, melegvízforrások. 6000 éve lakott terület, mondja a honlap ma. Érdekes, hogy ez a terület a passauiak (Németország) érdeklődését is felkeltette.

Sugia Munegu, a japánok polgármestere 1998. március 10-én keltezett angol nyelvű levelében háláját fejezi ki a barátsági megállapodásért. Ebben a levélben az udvariassági formulán kívül más is van. A barátság további erősítése érdekében nyolcnapos japáni látogatásra invitálja a soproniakat. Az utazás költségéről nem esik szó, de az ott-tartózkodás teljes kiadását a japánok vállalják magukra. Hatan indulnak április 25-én. Többségük frakcióvezető az önkormányzati képviselőtestületben. Velük tart egy német [!] tolmács is. Május 2-ig tart a program, melyből 6 nap Kazunóban zajlik, de megnézik Tokiót is. Szintén fontos szerepet játszott az együttműködésben a Bányászati Múzeumban dolgozó Csokonai Tibor villamosmérnök is, aki hegedűket készít és a soproni szimfonikus zenekarban játszik. 1997-ben hosszú angol levelet írt Kazunóba. 2001-re várnak egy japán hangszerkészítőt, aki Csokonaival együtt készítené egy hegedűt, amelyet Sopronban, hangversenyen mutatnának be. 1999-ben „partnervárosunkkal” magas szintű találkozóra került sor Sopronban.³⁴ Újságírók, gazdasági szakemberek és a diákcsereben részt vevő gyerekek érkeztek ide. A „Hanawa Bayashi” előadása és az ételbemutató emlékezetes marad. A japán nyelv tanítására itt dolgozó japán tanárnö szerződése lejárt, más váltotta föl. A jövő évi terv: Sopron(i) Nap legyen Kazunóban.

A következő évről készült beszámolóban Kazunóval foglalkozó sorai nem tartalmazzák kifejezetten a Sopron(i) Nap meghatározást, arról azonban szólnak, hogy Tengerdi Antal alpolgármester vezetésével önkormányzati delegáció és a japán nyelvet tanuló diákok utaztak a japánokhoz. Az alpolgármester részletes ismertetőt mondott Sopronról. A befejező mondat: „A látogatás [...] hozzájárult a testvérvárosi szerződés aláírásának közeljövőbeni realizálásához.” Seki Tadasi 2000. október 10-én keltezett levelében köszöni a fogadtatást. Legemlékezetesebb esemény a körútnak szerinte az 1989. évi Páneurópai Piknik helyszínének

---

³⁴ Július 26. és 31. között. A polgármester vezetésével 14 fő. A cél: a testvérvárosi szerződés megkötése.

megtekintése volt. Beszámolt erről Kazuno polgármesterének, aki szintén köszönte a kalauzólást.

Más japánok feltűnése a Civitas Fidelissimában éppen ezzel a Piknikkel kapcsolatos. Egy japán karmestert annyira megrendített az esemény, hogy évről-évre visszajárt ide. S mivel nem maradt közömbös a közeli Barlangszínház adottságaival szemben sem, javaslatára [?] az emléknep programjába iktatták Beethoven IX. szimfóniáját. A vezénylést és az egész rendezvény költségeit a japánok vállalták magukra, sőt még kórust is küldtek hozzá. Ennek kiegészítésére levelek mentek a testvérvárosokba és a környék burgenlandi településeire: küldjék el énekeseiket.³⁵ Az eredmény: hatalmas kórus zengte az Öröm-ódát³⁶ a Fertőrákosi Barlangszínpadról. A produkciót még néhány évig megismételték, aztán sajnálatosan abbamaradt. A következő évek programja delegációk látogatását és a soproni japán nyelvtanítást jelöli meg fő célként.

Amikor egy közelebbi, erdélyi várossal tervezte a város a kapcsolatok felvételét, először Székelyudvarhely került szóba, de aztán Jakab Elek medgyesi alpolgármester ötletére szavaztak, **Medgyesre** (Mediaș). Korábban Sopronban járt és bár gépészmérnök, mégis erősen érdeklődött a műemlékek helyreállítása és kezelése iránt. Hiszen a 75 000-es lélekszámú (közülük 10 000 magyar és még figyelemre méltó számban német), nagy történelmi múltú városban számos megőrzésre érdemes épület található. 1992-ben ünnepelték 725 éves fennállásukat. Kölcsönös látogatások és egyeztetések után a szerződést 1994. október 18-án írták alá Medgyesen. Sopronban a kapcsolat fő támogatói az Erdélyi Kör és az Orbán Balázs alapítvány voltak, de felvetődött az együttműködés a német kultúrklubbal is. 1995-ben a Máltai szeretetszolgálat adományokat küldött Medgyesre. A választás utáni új testület tovább folytatta a cserelátogatásokat. A Pedagógus Énekkar többször járt Erdélyben, 1995-ben a soproni polgármester és delegációja látogatta meg a távoli várost. Ennek viszonzására 1996 augusztusában, az 1100 éves ünnepek alkalmából került sor. Gyümölcsöző találkozások alakultak ki a képzőművészek között. Nagyon gyakorlati lépésre szánta el magát az ÉGÁZ (Észak-dunántúli gázszolgáltató vállalat) soproni vezetősége. Egyhetes tanfolyamot tartott romániai, ill. medgyesi gázszelők részére. A kapcsolat némiképpen lanyhult, mert az ottani választásokon 1996-ban Jakabot – az addigi „mozgató rugót” – nem erősítették meg tisztségében. Az erdélyi város új vezetősége pedig nem tudott magyarul. A továbbiakban kórus, főtűsok és képzőművészek látogatásai írhatók ennek a kapcsolatnak a pozitív oldalára. 2004. június 30-án új polgármester jelentkezik Medgyesről. Kérdezik tőle a soproniak, hogy mit vihetnének a fiataloknak. Könyvet, valami ajándékot, vagy anyagi támogatást?

Az **Eilattal** való párbeszéd kezdete homályba vész. Az iratanyagban már polgármesterek közötti levélváltásra találhatunk 2000-ből. Soproni delegáció látogat el az év végén az Izrael legdélibb csücskén lévő Vörös-tengeri üdülőhelyre,

³⁵ Sajnálatos módon Beethoven szimfóniája az egyenszövegben mindenütt a XI. sorszámot kapta. Vajon, aki leírta, a római számokkal nem volt-e tisztában, vagy a zeneszerző műveivel?

³⁶ A szimfónia keretében. Ma már külön is lehetne, mint az EU himnuszát (1972-ben fogadta el az Európa Tanács közgyűlése). Persze van Sopronnak saját városi himnusza is (zene: Soproni József, szöveg: Sarkady Sándor).

ahonnan 2001 tavaszára várják a polgármestert, gazdasági szakemberek és egy folklór-együttes társaságában. Itt már aztán nagy hangsúlyt kap a leromlott állapotban és tulajdonjogilag is zűrzavaros helyzetben lévő zsinagóga a Papréten. Az eilati vezetők segítenének, s egyúttal szeretnék aláírni a partnervárosi szerződést. A tervezetet egyeztetésre és jóváhagyásra már elküldték – tájékoztatják az önkormányzat közgyűlését 2001 februárjában.³⁷ „A két város közös célja a barátság, testvériség és a béke erősítése: diákok, művészek, tudósok és a gazdasági élet szereplőinek cserelátogatásaival” – írják a tervezetben.

2004. július 4-től 6-ig eilati delegáció járt Sopronban. Látogatásuk célja a testvérvárosi szerződés előkészítése volt, de egyúttal részt vettek a Papréten felállított Holocaust-emlékmű avatásán, s ott alkalmuk volt Hiller István miniszterrel szót váltani. Ennek a látogatásnak hatásaképpen Sopron megyei jogú város közgyűlése 2004 szeptemberében felhatalmazta Walter Dezső polgármestert a testvérvárosi szerződés megkötésére. Legújabbán megérkezett Eliatból az ottani hasonló határozatról szóló értesítés. A szerződést a soproniak a maguk részéről 2005 áprilisában Eilatban aláírták.

Sopron, Kismarton, Bécsújhely évszázadok óta szoros kapcsolatban éltek a környék kisebb-nagyobb településeivel együtt. Ez a régió a politikai változásoknak megfelelően, vagy éppen szemben velük, mindig is „beszélő viszonyban” volt egymással. Kereskedők, iparosok rótták országútjait, s a kultúra, a sport, egyáltalán a társadalom számon tartotta a másik életének eseményeit, s részt vett azokon. Ez mára már annyira természetessé vált, hogy az illetékeseknek csak nagy sokára jutott eszükbe a testvérvárosi szerződések előkészítése vagy megkötése.

Gollnhofer Sándor visszaemlékezése szerint már az 1960-as évektől volt kapcsolat az ifjúsági szervezetek között. Az osztrák FDJ és a magyar KISZ között évente egy-két alkalommal busznyi létszámmal szerveztek cserelátogatásokat. Tovább fejlődött ez a nyolcvanas években Wiener Neustadt és Sopron között a sport és a kultúra terén egyaránt. Alulról jött kezdeményezésként értékelték az 1987. december 11-én megalakult Corvinus Magyar-Osztrák Baráti Kört. **Bécsújhelyen** (Wiener Neustadt) ugyanekkor szerveztek hasonló nevű társaságot. A két város közötti történelmi összeköttetés Mátyás király személye. Legjelentősebb lépésük volt a bécsújhelyi kórházzal történt kapcsolatfelvétel volt. Ezt igen jól kamatoztatták a soproni kórház-rekonstrukció megindulásakor.

Amikor felmerült Bécs és Budapest színhellyel világhiállítás rendezése (1995-re), kezdték hangsúlyozni a térség diplomatikusan találó elnevezését, a Pannon régiót. **Kismartonnal** ma már külön szervezés nélkül is természetes a kapcsolat. A helytörténet kedvéért írjuk le a testvérvárosi kötődések lényeges dátumait. A testvérvárosi szerződést közvetlenül megelőzte a barátsági oklevél 2002. január 7-én. Ezt akkor azért sürgették, hogy még a kapcsolatért annyit fáradozott kismartoni polgármester – Alois Schwarz – írhasa alá, mielőtt nyugdíjba megy. A végső okmány ünnepélyes aláírására 2002. június 22-én különvonat vitte Sopronból az érdeklődőket a tartományi székhelyre, ahol Soproni Napot

---

³⁷ Partnerségi Okirat Eilat és Sopron városok közötti oktatási, kulturális, gazdasági együttműködésről a címe ennek a tervezetnek. Az erdészet, művészet, oktatás, sport és turizmus területén kívánják fejleszteni és szorosabbra fűzni a kapcsolatokat.

tartottak. Sopronban június 29-én került sor az aláírások megerősítésére. Az akkori soproni polgármester különösen a bor körüli ceremóniákban jeleskedett. Meg is lett az eredménye: az Európai Borlovagrend nagy ünnepségén, 2002-ben, a Borlovagrend Keresztjével tüntették ki. A rendezvény egyik pontjaként kikialtották az Európai Születet. (Sopron az egyetlen EU-n kívüli tagja az Európai Borvárosok Szövetségének, a RECEVIN-nek – állapítják meg 2000-ben.) Jól sikerült eseménye volt a továbbiaknak a negyedik Diplomataszüret, 2004. szeptember 25-én Budapestről jött 110 résztvevővel.

Szlovákiából már jóval önállósulásuk előttről volt némi kapcsolat és érdeklődés Pozsony és Pöstyén részéről. Ez utóbbi küldöttsége akkor járt Sopronban 1968-ban, amikor már sejteni lehetett, készül valami Csehszlovákiában. A drámai események elsodorták a barátság apró megnyilvánulásait. Következő adatunk 1999-ből ered **Selmecbányáról** (Banská Štiavnica). Ötoldalas, szlovák nyelvű irat jelzi, hogy mindkét „primátor”, Gimesi Szabolcs és Marion Lichner elkötelezett az együttműködésre. Ezt csak egy levélváltás követi forrásaimban: Gimesi 2002. február 19-én ír a selmeci polgármesternek. Közli vele a honlap címét és prospektusokat küld. Ezt köszöni március 15-én a címzett és megjegyzi, hogy a Visegrádi Együttműködési Alap anyagi támogatására számít.

A kapcsolat a múlt miatt nem lehetett egészen felhőtlen. Hiszen a szlovák városban volt Nagy-Magyarország idején a Selmeci Akadémia, amely Trianon után Sopronba menekült, azzal a műemléknek nyilvánított könyvtárral, amelyet hosszú ideig visszakövetelt a Csehszlovák állam Selmecnek.³⁸ Akkoriban ennyit tudtam a két város közötti kapcsolatáról. Most, hogy eljutottak a testvérvárosi státuszig (2008. június 28.), a folyamatot megörökítette Molnár László, Sopron és Selmecbánya testvérvárosok címen (Soproni Füzetek 2008, 7–12. o.).

Jerzy Magner levele egy lengyel városból érkezett. **Sosnowiec** Katowice melletti jelentős település Több, mint 240 000 lakosa van, és szeretnének magyar szerződő félre találni. Tudják, hogy Sopron nyitott az ilyesmire, de arról is értesültek, hogy eddig még nem tett szert lengyel partnerre. Pedig Sopron környékén is voltak lengyel hadifogolytáborok a második világháborúban (1939–1941), ahonnét sorra segítették a németek elől ide menekült lengyel katonatisztek abban, hogy Jugoszlávián át a szövetségesekhez érhessenek el. Rövid majdnem-semlegességünk korszakának ezt az országos tevékenységét pozitívan értékelik mindenütt, ahol még emlékeznek rá.³⁹

Érdeklődő lengyel vajdasági székhely **Olsztyn** (Allenstein). Jelenleg 180 000 lakosa van, Számos iskolája révén inkább iskolaváros, mint ipari központ. A soproni magyar–lengyel baráti társaság (elnök: Kiss Danuta, titkár: Szabó Katalin) 2001-ben vette föl a kapcsolatot velük. 2004-ben soproni művészekkel jól sikerült kiállítást rendeztek ott.

Szófia és Várna között feleúton található Bulgária hajdani, műemlékekkel teli fővárosa, **Veliko Turnovo**. Az együttműködési megállapodást 2002. augusztus

---

³⁸ Hiller István: Hazánk első szakkönyvtárának kialakulása. Az Erdészeti és Faipari Egyetem könyvtárának története. Sopron, 1975.

³⁹ A megyénkbeli lengyelekről lásd SSz. 27 (1973), 244–253. és SSz. 28 (1974), 134–152.

28-án kötötték meg. A kezdeményezés a kábítószeres fogyasztásának, illetve terjesztésének megelőzéséről szólt, de azóta nem sokat hallottam róluk.

Sopron megyei jogú város vezetői 2002 után – költségkímélés és hatékonyság céljából – a testvérvárosi kapcsolatokat az éves műsornaptárban piros betűs Soproni Ünnepi Hetekre kívánták összpontosítani. A június végétől július közepéig tartó háromhetes rendezvény-sorozat egyik hetét szentelnék a baráti önkormányzatoknak úgy, hogy évenként egy-két város jelentkezne kulturális- és sportegyesületeivel, érdeklő-désre számot tartó kiállításával.

Sopron testvérvárosai a szerződés aláírásának sorrendjében

Seinäjäoki, Finnország: 1986. augusztus 24., Sopronban, Markó József tanácselnök, finn részről Seinäjoki önkormányzatának elnöke, Jussi Jouppi és polgármestere, Matti Nuolivita.

Kempen in Allgäu, (Nyugat-)Németország: 1987. szeptember 15., Sopronban, Markó József tanácselnök, és Kempenből a főpolgármester, dr. Josef Höss.

Bolzano/Bozen, Olaszország: 1990. június 9., Bolzanóban, dr. Luigi Spagnolli polgármester és Sopronból Markó József tanácselnök?⁴⁰

Bad Wimpfen, Németország: 1991. június 15., Bad Wimpfenben, Claus Brecher főpolgármester és Sopronból Hirschler Rezső polgármester.

Rorschach, Svájc: Ünnepélyes aláírás 1994. július 2., Sopronban, Fejes Zoltán polgármester és Rorschachból dr. Marzel Fischer Stadtmann (polgármester).

Medgyes/Mediaş/Medwisch, Románia: 1994. november 15., Sopronban, Fejes Zoltán polgármester és Medgyesről: Dionisie Bucur polgármester.

Eisenstadt/Kismarton, Ausztria: 2002. június 29., Eisenstadtban, Ing. Peter Nemeth polgármester és Sopronból dr. Gimesi Szabolcs polgármester.

Kazuno, Japán: 2002. május 23., Sopronban, dr. Gimesi Szabolcs polgármester és Kazunóból: Satou Yousuke polgármester.

Eilat, Izrael: 2005. április,⁴¹ Eilatban, Gabi⁴² Kadosh polgármester és Sopronból dr. Gimesi Szabolcs polgármester.

Selmecbánya/Banská Štiavnica, Szlovákia: 2008. június 28., Sopronban, Fodor Tamás polgármester és Selmecbányáról Pavol Balžanka primator/elöljáró.

Spárta, Görögország: 2008. szeptember 17., Sopronban, Fodor Tamás polgármester és Spártából Hrisztosz Patszilivasz alpolgármester.

Ezeket kívül volt még több kapcsolat, amely csak partnerségi szerződésig jutott el.

---

⁴⁰ A rendszerváltás körülményei miatt lehet, hogy a nyugdíjba vonult Markó helyett a mb. Gollnhofer Sándor. Fénykép szerint ő utazott ki.

⁴¹ Nap nincs jelölve.

⁴² Férfinév.